

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
ім. А.С.Макаренка

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Збірник наукових праць

Видається щорічно

Суми
СумДПУ ім. А.С.Макаренка
2004

УДК 371
ББК 74.00
П24

Друкується згідно з рішенням вченої ради Сумського державного педагогічного університету ім. А.С.Макаренка

Редакційна колегія:

Лазарєв М.О. к. пед. н., проф. (відп. ред.); **Іванченко А.В.** д. пед. н., проф.; **Лещенко М.П.** д. пед. н., проф., **Лозова В.І.** д. пед. н., проф., член-кореспондент АПН України; **Олексюк О.М.** д. пед. н., проф.; **Стахович О.Г.** д. мист., проф.; **Цикін В.О.** д. філос. н., проф.; **Чайченко Н.Н.** д. пед. н., проф.; **Щолокова О.П.** д. пед. н., проф.; **Каменська Н.П.** к. пед. н., доц.; **Кречківський А.Ф.** к. пед. н., доц.; **Лобова О.В.** к. пед. н., доц.; **Лоза Т.О.** к. пед. н., доц.; **Ніколаї Г.Ю.** к. пед. н., доц.; **Полякова О.М.** к. пед. н., доц.; **Сбруєва А.А.** к. пед. н., доц. (відп. секретар); **Тарапата-Більченко Л.Г.** к. філос. н.; **Тарасова Т.Б.** к. псих. н., доц.

П24 **Педагогічні науки.** Збірник наукових праць. – Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2004. – Ч.ІІ. – 224 с. Фахове видання з педагогічних наук (Бюлетень ВАК України, 1999 р., №4)

ISBN

Рецензенти:

В.І.Євдокимов – доктор педагогічних наук, член-кореспондент АПН України (Харківський державний педагогічний університет);

Л.С.Нечепоренко – доктор педагогічних наук (Харківський національний університет)

У збірнику наукових статей відображені результати дослідницької роботи з теоретичних та методологічних питань розвитку сучасної освіти, історії вітчизняного шкільництва, з проблем професійної підготовки творчої особистості та оптимізації педагогічного процесу на основі інноваційних освітніх технологій.

ISBN

УДК 371
ББК 74.00

СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2004

М.С. Казанджиева. Формирование коммуникативно-речевой компетенции будущего учителя.

В статье рассматриваются возможности повышения коммуникативно-речевой компетенции студентов педагогического ВУЗ за счет введения в учебный процесс курса «Основы профессиональной речи».

M. Kazandzhieva. The Formation of the Communicative-Speech Competence of a Future Teacher.

The article deals with the possibility of improving the communicative-speech competence of the Pedagogical Higher School students by means of introduction into the learning process of the course «Basis of Professional Speech».

УДК 81'233

І.В. Ляшенко

Сумський національний
аграрний університет

СОЦІОПСИХОЛОГІЧНІ ТРЕНІНГИ ЯК МЕТОД ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ

Розглядається проблема розвитку комунікативної компетенції. Просліджується вплив соціально-психологічних тренінгів на розвиток особистості, формування ефективних комунікативних умінь у процесі спілкування та стійкої мотивації до саморозвитку особистості. Прیدілено увагу принципам проведення соціально-психологічних тренінгів. Наводяться приклади тренінгів для практики.

Психологічний фактор має одне з найважливіших місць у підготовці студентів до участі в міжнародних програмах. Одним із компонентів програми підготовки передбачається психологічний тренінг для наближення справжніх умов перебування за кордоном.

Проблемою екстремальних ситуацій присвячені праці О. Васильєвої, Л. Правдіної, П. Єрмакова, Н. Середіної, М. Лисенко та інших.

Соціально-психологічний тренінг розглядають як:

- метод розвитку життєвої компетентності особистості (І. Сигнаївська);
- метод розвитку особистості (Н. Пилипенко);
- як умову діагностики рольового репертуару керівників (М. Кузьміна);
- як метод розвитку психологічної гнучкості (Л. Завалкевич).

Метою даної статті є розгляд тренінгу як одного з методів підготовки студента для участі в міжнародній програмі, оскільки у науковій літературі відсутнє трактування інформації з даної проблеми.

Деякі вчені (П. Єрмаков, Н. Середіна, М. Лисенко та інші) розглядають як екстремальні в основному ситуації загрози для життя в різних умовах: в умовах управління космічним кораблем, літаком або підводним човном; під час проживання у край важких кліматично-метеорологічних умовах і

прискорення темпу життя; в умовах контакту з середовищем, що володіє стресогенними характеристиками (катастрофи, бойові дії, тортури, зґвалтування) [3, 25-26].

Н. Пилипенко дає соціально-психологічному тренінгу характеристику як спрямованого на розвиток особистості, формування ефективних комунікативних умінь у процесі спілкування та стійкої мотивації до саморозвитку, оволодіння досвідом особистісних змін [4, 68].

Основними принципами проведення соціально-психологічного тренінгу Н. Пилипенко виділяє такі:

1. Принцип гуманістичного ставлення до особистості, який виражається у повазі, в прийнятті людей такими, які вони є, без намагань їх “перевиховати”. Кожен учасник тренінгової групи має право говорити про те, як він сприймає іншого, які почуття в нього виникають у зв'язку з поведінкою і висловлюванням партнерів. Група і ведучий допомагають учасникам тренінгу усвідомити рівень свого психологічного розвитку. Участь у тренінгу і виконання окремих тренінгових вправ є для учасників СПТ добровільними. Але якщо учасники СПТ дуже часто користуються цим правилом, вони обмежують самих себе. Загальний принцип гуманності передбачає психологічну захищеність особистості, її впевненість у тому, що особистісно конфіденційна інформація не стане предметом обговорення поза групою.

2. Принцип саморозкриття та самоусвідомлення. Розкриття свого “Я” (внутрішнього світу) перед іншими членами групи є ознакою сильної і здорової особистості. Як підкреслює К. Рудестам, “можливість відкрити свою душу іншому сприяє психотерапевтичному ефекту”. В умовах СПТ між учасниками групи встановлюються близькі довірливі відносини.

3. Принцип “тут і тепер”. Учасники групи аналізують не те, що було раніше, а ті події, які є особистісно значущими для людини в даний момент. Це одні з центральних принципів групової психотерапії, який сприяє вивільненню негативних переживань, розвиває психологічну чутливість, підвищує усвідомлення самого себе, розвиває більш позитивне „Я”-концепцію, допомагає здобути віру в себе.

4. Принцип „зворотнього зв'язку”. Ефективність цього принципу полягає в можливості учасників СПТ інформувати один одного про вплив їхньої поведінки на діяльність групи, допомагає більш адекватно сприймати і розуміти отриману інформацію, більш успішно контролювати неадекватну поведінку. Зворотний зв'язок є більш ефективним тоді, коли він не містить прямих оцінкових суджень; наприклад, доцільніше сказати „ти три рази мене перебив...” замість „ти нестримана людина”. Сам по собі „зворотний зв'язок” між людьми має тенденцію до розвитку тісних контактів [4, 68-69].

До основних функцій тренінгу відносять перетворювальну, коригуючу, профілактичну й адаптаційну.

Пошук і розробка активних методів навчання характерні для всієї сучасної психології і суміжних з нею дисциплін. Одним з таких методів є груповий тренінг. У процесі групової взаємодії відбувається прийняття цінностей і потреб інших людей. Спостерігаючи взаємодію, яка відбувається в групі, учасники можуть ідентифікувати себе з іншими членами групи і використовувати зворотний зв'язок, оцінюючи власні почуття і поведінку. Група може також полегшувати процес інтроспекції та самодослідження.

Мета групи – розвиток соціально-психологічної компетентності особистості, тобто здатності індивіда ефективно взаємодіяти з людьми, які його оточують. Виділяють також соціальні цілі:

1) розвиток активної соціально-психологічної позиції учасника тренінгу, тобто здатності людини робити суспільно значущі перетворення у сфері міжособистісних відносин;

2) підвищення психологічної культури як суттєвого аспекту всебічного розвитку індивіда.

Загальні цілі соціально-психологічного знання конкретизуються в таких психолого-педагогічних завданнях тренінгу:

- опанування певних психолого-педагогічних знань;
- корекція і формування соціально-психологічних умінь та навичок учасників тренінгу;
- усвідомлення цілісності соціально-психологічного буття серед людей;
- розвиток здібності адекватного та повного пізнання себе й інших;
- опанування прийомів декодування психічного повідомлення, яке йде від оточуючих;
- навчання індивідуалізованих прийомів міжособистісного спілкування;
- пізнання груподинамічних феноменів і усвідомлення своєї причетності до міжособистісних ситуацій, які виникають.

Зміни, які відбуваються під час тренінгу, є результатом руху від зовнішнього до внутрішнього, від запропонованих зразків поведінки і діяльності – до їх усвідомлення і введення в пізнавальні і регуляційні структури психіки у вигляді умінь, навичок, настанов. Усе це передбачає створення під час тренінгу специфічного середовища, яке враховує вимоги професійної реальності і створює навантаження на властивості й утворення, які підлягають змінам. При цьому враховується, що психічні утворення, сформовані в тренінгу і які виникли внаслідок інтеріоризації зовнішнього професійного контексту, активізують самокорекцію, саморозвиток.

Під час роботи групи тренінгу треба виходити з тези про те, що: людина – цілісна, і будь-який виховний вплив викликає складний ефект, створюючи

зміни у фізичному стані, емоційно-моральному настрої, пізнавальних процесах та інших її характеристиках.

Професійно побудований тренінг має передбачати залучення людини до процесу навчання, в якому задіяні всі три сфери: когнітивна, емоційна, поведінкова. Оскільки у процесі роботи досягається розуміння суб'єктом цілісної структури власних внутрішніх тенденцій, які деструктивно впливають на процес взаємодії з оточуючими людьми, у членів групи з'являються можливості психокорекції власних психічних якостей.

Тренінги комунікативної компетентності, які можна запропонувати для підвищення загальної життєвої компетентності особистості, складаються з двох груп:

1. Тренінги оформлення зворотного зв'язку, які охоплюють:
 - а) тренінг на розвиток активного слухання;
 - б) тренінг на розвиток знання невербальних засобів спілкування.
2. Рольові тренінги:
 - а) тренінг спілкування в різних ситуаціях;
 - б) тренінг розв'язування конфліктів [5, 200-201].

Ми пропонуємо почати з тесту соціальної адаптації К. Роджерса і Р. Даймонда для визначення місця людини в світі та її зв'язків з іншими особистостями.

Тест дозволяє визначити соціально-психологічну адаптацію, що складається із самосприйняття, сприйняття інших, домінування [1, 47-50].

Для формування досвіду особистісних змін в умовах моделювання ситуації екзистенційної кризи можна поради наступні вправи.

Вправа 1. „Виявлення життєвих цінностей”. Ця вправа допомагає учасникам виявити цінності, потреби та внутрішні протиріччя, внести корективи в життєві цінності та соціальні проблеми. Учасникам групи пропонується на окремих аркушах паперу записати 10 своїх життєвих цінностей, відповівши на питання: „Що для Вас найбільш важливе в житті?”. Далі життєві цінності обговорюються в групі з точки зору того, які з них є домінуючими, як змінювалися вони під час переживання кожним учасником СПТ вікових та екзистенційних криз, які позиції учасник СПТ займав на основі власних життєвих цінностей, як впливають цінності на вчинки людини.

Після групового обговорення життєвих цінностей кожен з учасників СПТ вносить у свій список певні корективи, якщо він бачить у цьому необхідність. Учасники аналізують вплив вправи на виявлення і корекцію їхніх життєвих цінностей, дотримуючись правила „тут і тепер”.

Вправа 2. „Психодрама субособистостей”. Учасникам групи пропонується уявити, що за кожною сферою стоїть ніби самостійна частина їхньої особистості (субособистість), і потрібно дати їй назву. Наприклад, бажано виконати наступні завдання: намалювати на

окремому аркуші паперу коло на всю сторінку, а в середині нього – коло діаметром 1-2 сантиметри, яке і буде Вашим „Я”. Оточуюче коло розбити на сегменти і розмістити у них 5-6 субособистостей, які є виразниками ваших бажань. Після цього учасникам СПТ пропонується розмалювати субособистості в різні кольори, порівняти свої бажання з життєвими цінностями, список яких вони уже склали у попередній вправі і виявити, чи немає між ними протиріч.

Учасники кожен по черзі демонструють спілкування субособистостей одна з одною і з своїм „Я”, при цьому субособистості і „Я” розповідають про те, за що вони цінують один одного, чому ображаються і чого хочуть.

Учасникам пропонується вибрати із групи тих, хто зможе виконувати ролі їхніх субособистостей. Ведучий для прикладу веде деякі діалоги таким чином, щоб вони дали достатню інформацію для зображення окремої особистості. Один із учасників сідає в центрі приміщення і просить обраних сісти навколо нього; за сигналом ведучого „субособистості” починають говорити з тим, хто в центрі, а він, у свою чергу, звертає увагу на свої відчуття по відношенню до дій і слів кожного з учасників СПТ. На завершальному етапі вправи «головний учасник» розповідає своїй субособистості, яке місце вона буде займати в його подальшому житті.

Вправа 3. „Сліпі та поводитир”. Учасники СПТ поділяються на пари, після чого один гравець із пари закриває очі (сліпець), а інший (поводир) бере його за руку і водить за собою, після чого партнери міняються ролями. На завершення вправи учасники обговорюють свої почуття, які в них виникали в процесі роботи.

Вправа 4. Гра „Чарівний магазин”. Кожен із учасників має можливість проаналізувати, що він очікує від свого життя, які цінності для нього найбільш значущі. Один із учасників приходить до „чарівного магазину”, продавець якого – психолог групи. Продавець-чарівник може запропонувати учаснику все: здоров’я, успіх, щастя, кохання, але вимагає, щоб покупець також заплатив за це тим, що він найбільше цінить в житті. Під час „торгівлі” учасник тренінгу починає активно роздумувати про справжні цілі в житті і сенс самого життя. Потім кожен із учасників малює три кола, які символізують минуле, теперішнє і майбутнє. Після виконання завдання група обговорює результати:

- Як співвідносяться між собою минуле, теперішнє і майбутнє?
- Який між ними зв’язок?
- Чим відрізняються малюнки учасників тренінгу?

Після групового аналізу кожному учаснику пропонується уявити своє життя і знайти дві найбільш значущі події в минулому і дві найбільш значущі в майбутньому. При обговоренні акцент робиться на тих подіях, які очікуються в майбутньому. Питання, на які слід звернути увагу:

- Від кого залежить можливість здійснення цих планів?

- На випадок, якщо ці події не відбудуться, що ти будеш відчувати?
- Що може заважати здійсненню твоїх планів?

Бажано, щоб кожен учасник брав участь у цій процедурі. Психолог здійснює рефлексію стосовно того, що відбувалося в групі під час тренінгу.

Вправа „Казка”. Учасникам пропонується скласти казку про себе до і після тренінгу. На матеріалі казок групою виявляються елементи змін в ціннісно-змістовому просторі кожного учасника СПТ, які можна співвідносити з їх проходженням через певні життєві труднощі. Моделювання ситуацій подолання кризи може бути забезпечене актуалізацією процесу „символічної творчості” (К.Г. Юнг). При цьому символічний рівень творчого процесу задається самим жанром казки. Аналіз об’єктивної „кризовості” ціннісно-змістової сфери особистості через конструювання казкових сюжетів дає можливість простежити динаміку значущості ціннісних орієнтацій для кожного учасника групи.

Вправа „Зворотній зв’язок”. Учасникам групи пропонується поділитися своїми враженнями щодо тренінгу в цілому і відповісти на питання:

Що я відчуваю зараз?

Які нові цінності я здобув?

Що дала мені робота в групі?

Закінчується зустріч тим, що група стає в коло і учасники тренінгу разом з потискуванням руки передають один одному свої враження: «Я зрозумів, що ти для мене...», «Я вдячний тобі за те, що...» [4, 70].

Для набування комунікативної компетентності індивіда пропонуємо такі вправи:

Вправа „Вільні думки” допомагає усвідомити якості, необхідні для ефективного спілкування.

Кожний учасник тренінгу висловлює свою думку про те, які якості сприяють чи заважають ефективному спілкуванню. Потім виставляють оцінку свого вміння ефективно спілкуватися (за тією шкалою, яку обере учасник). Іде обговорення у групі.

Вправа „Вітання” розвиває тактовність.

Учасники мають стати у дві шеренги й обмінятися різноманітними вітаннями, наприклад, поплескуваннями одне одного по плечах, рукостисканнями, реверансами. Після обміну висловлюються думки, чиє вітання було найбільш вдалим, оригінальним, а може, навіть і смішним.

Вправа „Невербальне спілкування” навчає вмінню розпізнавати те, що мається на увазі.

Один з учасників має говорити „гарабарською” мовою на будь-яку тему, всі інші намагаються вгадати зміст. Можна використовувати всі звуки, міміку, жести, окрім мови, зрозумілої іншим. Кожний з учасників ділиться з іншим тим, про що саме вони говорили. Група повинна обговорити,

наскільки точно вдалося передати зміст висловлюваного, адекватність і повноту розуміння сказаного.

Вправа „Маєвтика” розвиває вміння чітко висловлювати свою думку.

Слово „маєвтика” означає „відведення вбік”. Уявіть собі певну життєву історію, яка була коли-небудь для вас значущою і спробуйте донести її до співрозмовника. Співрозмовник повинен відвести вас убік від проблеми. Наприклад, один учасник діалогу говорить: „У школі у мене був друг Вася. Ми часто прогулювали уроки, особливо ми не любили географію”. В той час другий учасник запитує: „Що ти найкраще запам’ятав зі шкільної географії?”. Потім з’ясується, чи вдалося зберегти розпочату тему або, чи зумів співрозмовник маніпулювати вами. А може бути так, що ви говорили кожний про своє?

Вправа „Вихід з контакту” розвиває дипломатичність.

Учасникам групи по черзі треба уявити, що вони зустріли на вулиці далекого знайомого, який набридає і розпитує вас. Видивитися на годинник і розумієте, що треба поспішати. Як дипломатично сказати про це знайомому? Потім іде обговорення, наскільки тактовним була відмова продовжувати розмову, чи не образили ви співрозмовника?

Це лише деякі вправи, які можна використовувати під час навчання навичкам ефективного спілкування. Вони дають уявлення про природу комунікативної компетентності для того, щоб уміти правильно вести розмову.

Останнім із запропонованих є тренінг розв’язання конфліктів. Думаючи про те, що заважає нормальному спілкуванню, найчастіше згадують про конфлікти і те, що з ними пов’язано: відсутність взаєморозуміння, погрози, ворожість, образи, спроби довести свою правоту тощо.

Можна виділити кілька основних причин конфліктів між учасниками взаємодії:

- 1) розподіл ресурсів;
- 2) взаємозалежність;
- 3) розбіжності в цінностях;
- 4) розбіжності в цілях;
- 5) розбіжності в засобах досягнення цілей;
- 6) незадовільні комунікації;
- 7) розбіжності у психологічних особливостях.

В основі конфліктів завжди лежить відсутність згоди між двома або більше сторонами. Відсутність згоди зумовлена наявністю різних поглядів. Щоб подолати суперечності, люди вступають у відкриту конфліктну взаємодію, у процесі якої отримують можливість виразити різні думки, виявляти більше альтернатив при прийнятті рішення. У цьому полягає важливий позитивний сенс конфлікту.

Як можна прогнозувати конфлікт? Треба звернутися до формули: конфлікт + проблема + конфліктна ситуація + учасники конфлікту + інцидент і проаналізувати кожен складову:

1. Чи є проблема? Проблема виникає там, де є суперечність, відсутня згода між людьми.

2. В якому напрямку розвивається конфліктна ситуація? Треба пам'ятати, що конфліктна ситуація – це ще не конфлікт. Відносини між потенційно конфліктуєчими сторонами можуть погіршуватися чи покращуватися.

Для прогнозу конфлікту треба побачити, в якому напрямку розвивається конфліктна ситуація.

3. Хто учасники конфлікту і чи здатні вони його провокувати? Аналізуючи психологічні особливості учасників потенційно можливого конфлікту, треба насамперед звернути увагу на їхні мотиви, ціннісні орієнтації, відмінні особливості характеру і манери поведінки.

4. Інцидент. Який він? У чому його особливості? Можливо, конфлікт виник тому, що якась людина не виправдала ваших сподівань?

Таким чином, конфлікт отримує розвиток у тому випадку, коли йому передувє інцидент – предмет суперечки. Це буває тоді, коли одна зі сторін починає діяти, зачіпаючи інтереси іншої сторони. Тут важливо правильно з'ясувати для себе ситуацію, яка сталася, проаналізувати причину, створити умови для відкритого спілкування і запропонувати іншій стороні розібратися в сутності того, що відбувається:

- уточніть, чи правильно ви зрозуміли думку опонента;
- з'ясуйте, чи правильно він вас зрозумів;
- дайте можливість емоціям охолонути;
- зіймайте собі відверто: зіткнення відбулося через конкретний предмет чи міжособові взаємини;
- знайдіть можливість зустрітися з опонентом у спокійній обстановці;
- висловіть сутність своїх переживань у цій ситуації;
- доведіть собі, що відчуваєте повагу до позиції конфліктної сторони.

Для вироблення навичок розв'язання конфліктів пропонуємо вправу „Лікарня”.

Учасникам тренінгу пропонують увіжити лікарню, яка спеціалізується на пересадці донорського серця. Несподівано до лікарні надходить донорське серце. У черзі на пересадку чотири особи: професор похилого віку, який працює над розробкою вакцини проти раку, його робота близька до завершення; 16-річна вагітна дівчина, сирота; молода симпатична жінка, яка користується виключною симпатією з боку співробітників, лікарів тієї самої лікарні; вчителька, і мати двох дітей, нещодавно поховала чоловіка, який загинув в автомобільній катастрофі. У всіх ситуація критична. Кожному

з них залишилося жити не більше місяця. Треба розв'язати проблему: кому віддати перевагу при пересадці донорського серця.

1. Учасники тренінгу діляться на три-чотири групи. Кожна група може запропонувати і відстояти свою версію: кому пересадити донорське серце. Група може висловити також нові, оригінальні ідеї. Крім того, створюється група експертів, які мають оцінити:

а) хто в кожній групі був лідером і чому?
б) яка з груп знайшла вагоміший аргумент, найбільш правильний підхід до проблеми?

2. Учасники груп обговорюють реальність нових, оригінальних ідей.

3. Кожний з групи експертів дає незалежну характеристику й оцінку як ходу, так і результату розв'язання конфлікту.

Наприкінці гри ведучий може зробити сенсаційну заяву про те, що в лікарнях з пересадки серця найчастіше, щоб не було конфліктів, використовують єдиний критерій – черговість прибуття пацієнтів до клініки, яку ретельно задокументовують [5, 206-207].

Розглядається проблема розвитку комунікативної компетенції. Простежується вплив соціально-психологічних тренінгів на розвиток особистості, формування ефективних комунікативних умінь у процесі спілкування та стійкої мотивації до саморозвитку особистості. Приділено увагу принципам проведення соціально-психологічних тренінгів. Наводяться приклади тренінгів для практики.

Узагальнюючи вищевикладений матеріал, можна зробити висновки про те, що впровадження соціально-психологічних тренінгів при підготовці студентів до участі в міжнародних програмах за необхідних умов може сприяти підвищенню рівня комунікативної компетенції у різних сферах спілкування, удосконаленню навичок і умінь мовлення, більш швидкої адаптації в незнайомому середовищі, подоланню екзистенційних криз, формуванню „імунітету” на екстремальні ситуації.

Зазначено, що різноманітні види діяльності, такі як: рольові ігри, групова дискусія, ігрові методи – усі вони мають свої особливості, зумовлені умовами і цілями підготовки студентів до участі в міжнародних програмах, практичними комунікативними потребами майбутніх учасників міжнародних програм. Визначення та обґрунтування цих особливостей повинно стати предметом теоретичного дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Булка Н.І. Ресурси соціального інтелекту: адаптивність, комунікативність, креативність // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – №6. – С. 43-56.
2. Васильєва О.С., Правдіна Л.Р. Конструктивное проживание экстремальной ситуации как фактор развития личности // Прикладная психология. – 2002. – № 3. – С. 38-53.
3. Кузьмина М.Ю. Социально-психологический тренинг как условие диагностики ролевого репертуара руководителей // Вестник Московского университета. Серия 14. Психология. – 2003. – № 3. – С. 24-33.

4. Пилипенко Н. М. Соціально-психологічний тренінг формування особистісних змін в умовах моделювання екзистенційної кризи // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – № 1. – С. 68-70.
5. Тюптя О. Комунікативна компетентність особистості // Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: науково-методичний збірник; ред. кол. Н. Софій (голова), І. Єрмаков (керівник авторського колективу і науковий редактор), та ін. – К.: Контекст, 2000. – С. 200-207.

И. В. Ляшенко. Социопсихологические тренинги как метод формирования коммуникативной компетентности студентов.

Рассматривается проблема развития коммуникативной компетенции. Прослеживается влияние социально-психологических тренингов на развитие личности, формирование эффективных коммуникативных умений в процессе общения и стойкой мотивации к саморазвитию личности. Уделено внимание принципам проведения социально-психологических тренингов. Приводятся примеры тренингов для практики.

I. Lyashenko. Sociopsychological trainings as a method of formation communication competence of students.

The problem of development of communicative competency is considered. Influence of the social psychological trainings on development of personality, forming of effective communicative abilities in the process of intercourse and proof motivation to self-development of personality is traced. Attention is spared to principles of conducting the social psychological trainings. The samples of trainings for practice are offered.

УДК 378.147.018.4

Т.М. Максименко

Сумський державний
педагогічний університет

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті йде мова про інформаційні ресурси дистанційних курсів як одну із складових дистанційного навчання у системі дистанційної освіти.

Дистанційна освіта, яка у пострадянських країнах вважається новою, відмінною від традиційних денної, вечірньої та заочної форм навчання, на Заході є цілком логічним і природним утворенням заочної освіти, одним із етапів, що визначається застосуванням комп'ютерних технологій і сучасних телекомунікацій, передусім мережі Інтернет. Цьому етапу передували періоди залучення до освітнього процесу форм подачі навчального матеріалу на аудіо-і відеоносіях, організації взаємодії його учасників через радіо і телебачення. Кожен із цих періодів зближував у просторі і часі викладача зі слухачем, наближаючи тим самим за якісними показниками заочну форму навчання до стаціонару. Інтернет у сучасному його вигляді поєднує в одне ціле досягнення попередніх періодів, надаючи в розпорядження учасників освітнього процесу такі могутні засоби, як потокове інтерактивне відео,

ЗМІСТ

РОЗДІЛ І. УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

Волобуєв І.В. Управління розвитком педагогічної системи у сучасному загальноосвітньому закладі	3
Гавриленко І.І. Сучасні технології здійснення контрольної-аналітичної функції керівника загальноосвітнього навчального закладу	10
Димитрій А.С. Внесок В.О. Сухомлинського в розвиток теорії внутрішкільного управління в Україні у другій половині ХХ століття	17
Козлова О.Г. Системний підхід як методологічний орієнтир в управлінні сучасним закладом освіти	23
Королюк С.В. Особливості управлінської культури керівника школи	32
Мармаза О.І. Управління навчальним закладом: культурологічний аспект	38
Охріменко І.В. Проблеми взаємодії керівника навчального закладу з громадськими організаціями	43
Пісоцька Л.С. Аспекти змін у підходах до управління розвитком дошкільної освіти	48
Сенчук Ж.О. Інформаційне забезпечення управління інноваційною діяльністю педагогічних працівників	55
Темченко О.В. Оновлення підходів до підвищення компетентності педагогів	61
Хриков Є.М. Системний підхід до управління навчальним закладом	65

ІІ. ПІСЛЯДИПЛОМНА ОСВІТА

Гадецький М.В., Хлебнікова Т.М. Оцінка ефективності підготовки магістрів в умовах післядипломної освіти	71
Гуменюк В.В. Цільове педагогічне проектування в системі післядипломної освіти керівних кадрів	78
Касьянова О.М. Експертне оцінювання якості підготовки магістрів щодо управління навчальним закладом в інституті післядипломної освіти	84
Машкіна Л.А. Педагогічна практика у системі ступеневої підготовки керівників загальноосвітніх навчальних закладів	92
Сорочан Т.М. Сучасні технології розвитку професіоналізму керівників загальноосвітніх навчальних закладів у системі післядипломної освіти	99
Хлебнікова Т.М. Продуктивне навчання як засіб реалізації особистісно орієнтованого підходу до підготовки педагога	105

III. ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Галус О.М. Формування творчої активності майбутніх педагогів як засобів їх професійної адаптації	112
Гребеник Т.В. Волонтерський рух: досягнення, проблеми, пошуки	120
Казанджиева М.С. Формування комунікативно-мовленнєвої компетенції майбутнього вчителя	127
Ляшенко І.В. Соціопсихологічні тренінги як метод формування комунікативної компетентності студентів	131
Максименко Т.М. Інформаційне забезпечення дистанційних курсів у вищих навчальних закладах	140
Миленкова Р.В. Деякі аспекти управління формуванням інноваційної культури майбутнього банкіра у позанавчальній діяльності	144
Пінчук І.О., Ткаченко Н.М. Професійна компетенція майбутніх вчителів іноземної мови	151
Сергєєва З.П. Формування культури мовленнєвого спілкування у майбутніх вихователів дітей дошкільного віку	157
Чернета Т.І. Модульно-розвивальне навчання як інноваційна технологія в професійній підготовці фахівців медичного профілю ВНЗ I-II рівнів акредитації	161

IV. ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ В СИСТЕМІ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Лазарева О.М. Особистісно орієнтоване навчання: синергетичний підхід	169
Крупеніна Н.А. Вивчення рівня навчальних досягнень учнів в умовах атестації загальноосвітніх закладів	171
Малихіна В.М. Теоретичний аналіз здійснення інноваційної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах	180
Мисечко О.Є. Формування індивідуального стилю педагога як фактор успішного управління процесом вивчення іноземної мови	186
Ордон У. Професійні компетентності вчителя у сучасній польській системі освіти	191
Пенкала А. Музичне виховання дітей дошкільного віку	196
Піндера М. Зовнішні чинники шкільних невдач: обумовленість середовищем	201
Сухушин М.П. Організація допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання в навчально-виховному закладі в період реформування військової освіти	206
Шиманська О.О. Проблеми національної школи в період гетьманату	212

Наукове видання

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
ім. А.С.Макаренка

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Збірник наукових праць
Частина друга

Суми, СумДПУ
ім. А.С.Макаренка, 2004
Свідоцтво ДК №231 від 02.11.2000 р.

Відповідальний за випуск **В.В.Бугаєнко**
Комп'ютерна верстка **О.Г. Корнус**
Коректор **О.М. Кутенко**

Здано до складання 16.11.04. Підписано до друку 20.12.04.
Формат 60x84/16. Гарн. Times New Roman. Папір офсет. Друк ризогр.
Умовн. друк. арк.13,0. Обл.-вид. арк. 14,7.
Тираж 100. Вид №26

Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка
40002 м. Суми, вул. Роменська, 87